

Paikallismuseotyöryhmän kokous tiistaina 17.11. klo 9-11
Suomen Kotiseutuliitto

Jäsenet:

Janne Vilkuna (pj), Kotiseutuliiton puheenjohtaja, professori
~~Sampo Purontaus (varapj), Kokkolan kulttuuritoimenjohtaja, Kotiseutuliiton hallituksen jäsen~~
Sini Hirvonen, Kotiseutumuseoiden helmet -hankkeen koordinaattori
Liisa Lohtander (siht.) Kotiseutuliiton järjestöpäällikkö
Eliisa Jäntti, Kotiseutuliiton valtuuston jäsen
Marianne Koski, Museoviraston erikoistutkija
~~Ulla Teräs, Helsingin kaupunginmuseon reformirehtori ja Keski-Uudenmaan maakuntamuseotutkija~~
Riitta Vanhatalo, Kotiseutuliiton toiminnanjohtaja

KESKUSTELUMUISTIO

Kokouksen avaus ja ajankohtaisia kuulumisia

(huom, liite tämän muistion lopussa)

Janne mukana Museopoliittisen työryhmän (MuPoli) työssä, pj. Riitta Kaivosoja (OKM).
Ehdotus uudeksi mupo-ohjelmaksi valmistuu 2016 lopussa
Kolmannen sektorin museot eivät ole varsinaisesti mukana, mutta niitä pidetään esillä
Sanottua: Resurssit ei tulevaisuudessa lisäänty, ja aluehallinto vaikuttaa, mutta miten, ja miten uusi sote-päätös vaikuttaa – kuuluvatko kulttuuriasiat aluehallinnon piiriin?
Ruotsin ja Norjan mallit esimerkeiksi tulevaisuuden kehityksestä?

Kunnissa kehitys kohti suurempia lautakuntia ja ulkoistuksia
Kehitys kohti suurempia museotoimia ja museokeskuksia ja museokonserneja
Museoiden säätiöittäminen?

Case Kouvola

Paikallismuseot olivat kunnan omistamia, mutta yhdistykset ylläpitivät niitä
Kuntaliitoksessa todettiin, ettei kiinteistöjä ole varaa ylläpitää
--> sovittiin, että museotoimi saa tilavuokrien verran rahaa, jolla perustaa keskitetty museo

Paikallismuseoiden omaleimaisuuden säilyttäminen + tulevaisuusajattelu + vapaaehtoistyön merkitys
Vapaaehtoisten panos todella arvokas, homma ei pyöri ilman heitä

Faro-käsittely siirtynyt keväälle eduskunnassa
Unescon aineettoman perinnön työ etenee rivakasti

Kotiseutumuseoiden helmet -hanke

Kotiseutumuseoiden helmet -hankkeen tavoitteet

- Luomme yhteyksiä paikallismuseokenttään ja kartoitamme museoiden matkailupotentiaalia, sekä luomme verkostoja paikallismuseoiden ja matkailutoimijoiden välille.
- Löydämme joukon kotiseutumuseoiden helmiä: hyviä toimintamalleja, jotka toimivat esimerkkinä koko paikallismuseokentälle.
- Vahvistamme paikallismuseoiden edellytyksiä toimia matkailukohteena ja innostamme toimijoita olemaan mukana kulttuurimatkailussa.
- Hankkeen aikana valmistuu Kotiseutuliiton Tietopankkiin osio Museo matkailukohteena.
- Nostamme paikallismuseoiden näkyvyyttä.

Paikallismuseotyöryhmän kokous tiistaina 17.11. klo 9-11
Suomen Kotiseutuliitto

Tavoitteena myös saada Kotiseutuliitosta yhteys maamme paikallismuseoihin, etenkin ihan uusiin, jotka eivät ole vielä verkostossamme

Sini Hirvonen teki 23 tutustumiskäyntiä paikallismuseoihin eri puolilla Suomea

Harjoittelija Annina Rauhala teki suuren työn museokyselyn perkaamisessa, siitä saa taustatukea ja faktaa hankkeen lopputulosten esittelyyn

Paikallismuseoiden näkyvyyttä saatiin nostettua hienosti mediassa: potentiaali matkailukohteina huomattiin

Yhä useampi museotoimija on innostunut matkailusta – Tietopankkiin kootaan vinkit, miten pääsee mukaan matkailuun

Neljä tärkeintä sisältöaluetta/toimintamallihelmeä, joista esitellään onnistuneita esimerkkejä:

- markkinointi, saavutettavuus
- tapahtumat, elävöittäminen
- erikoistuminen, kohderyhmät
- verkostot ja yhteistyö

Tyypillisesti 100-500 kävijää / museo, erikoismuseoissa selvästi suurempi kävijämäärä

Museon erikoistumisala pitää löytyä alueen identiteetistä tai muusta, ei voi luoda tyhjästä

Materiaalia on valtavasti, joten selvitetään, olisiko mahdollisuutta, että Sini pitäisi verkkoluennon (tai muutamia lyhyitä) aiheesta ja esittelisi sivustoa

Ei ole tarkoitus, että tämä jää irralliseksi palaseksi, vaan hyödynnetään jatkossakin, mm. paikallismuseohoitajan koulutuksessa yms

Aineisto on osoitteessa: www.kotiseutuliitto.fi/tietopankki/kotiseutumuseot/museo-matkailukohteena

Mobiiliopasteet paikallismuseoille

eMuseo – koe paikallismuseo mobiilisti

Kotiseutuliitto luo Etelä-Pohjanmaan rahaston apurahan turvin mobiilisovelluksen, jonka avulla museo-opas on aina käytettävissä – oli museo auki tai kiinni. Sovellus tarjotaan keväällä 2016 käyttöön Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kotiseutumuseoille (ilmaisia koulutuksia maaliskuussa) ja syksyllä 2016 myös muualle maahan. eMuseo vastaa museoliiton Seinätön museo -sovellusta.

Museot voivat tehdä helposti itse mobiilioppaita museostaan ja sen ympäristöstä. Työhön tarjotaan koulutusta. Kotiseutumuseo-oppaissa voi hyödyntää jo tehtyjä sisältöjä ja luoda eri käyttäjäryhmille uudenlaisia oppaita. Mobiilioppaiden ulkoasu voi muokata museon omaa ilmettä vastaavaksi. Kaikkea sisältöä voi päivittää ja kehittää milloin tahansa.

eMuseo-palvelun saa käyttöönsä mikä tahansa museo, ei ole sidoksissa Kotiseutuliiton jäsenyyteen.

Hanke aloitetaan vuoden 2015 lopulla.

www.emuseo.fi -sivu on jo aktivoitu. Museoiden omat oppaat tulevat osoitteeseen

”www.emuseo.fi/museonnimi”. Samalla tämä toimii verkkosivustona museolle, jos museo niin tahtoo.

LIITE

Ote artikkelista

Vilkuna, Janne: Syrjäytetty paikallisuus. Kulttuuriset arvot aluemuutoksissa (toim. Sulevi Riukulehto) (SKS painossa).

Ja alla kaksi diaa luennoilta

Kotiseutuväki heräsi toden teolla kuntaliitosten vaikutuksiin, kun saatiin kuulla uuden Kouvolan kaupungin museotoimen suunnitelmista.

Kouvola

Kouvolan kunta lakkautettiin vuoden 2008 lopussa, ja vuoden 2009 alussa se ja viisi kuntaa tai kaupunkia eli Anjalankosken kaupunki, Elimäen kunta, Jaalan kunta, Kuusankosken kaupunki ja Valkealan kunta muodostivat uuden Kouvolan kaupungin. Syntynyt kaupunki on pinta-alaltaan uuden Mikkelin jälkeen eteläisen Suomen suurin (2 900 km²) ja asukasluvultaan (87 600) maamme kymmenenneksi suurin kaupunki.

Kouvolan museotoimi oli käsityksensä mukaan aliresursoitu verrattuna muihin samankokoisten kaupunkien museotoimiin. Kaupungissa oli taidemuseo, muttei varsinaista kulttuurihistoriallista museota. Ratkaisua puutteeseen lähdettiin kuitenkin hakemaan keskustelua herättävästä suunnasta. Liitoskunnissa useat museokohteet olivat päätyneet kuntien omistukseen ja kuntien tilapalvelut olivat laskeneet kiinteistöille sisäiset vuokrat.

Kuntaliitoksen toteutuessa Kouvolan museotoimelle sai vastuulleen runsaasti uusia kohteita vuokrineen. Tällöin todettiin, ettei syntynyttä laajaa museoverkkoa enää voitu liian vähäisten resurssien vuoksi pitää yllä sellaisenaan. Jotta kasvaneissa kiinteistömenoissa saataisiin säästöä, oli museoverkkoa harvennettava. Säästöt suunniteltiin kohdennettaviksi kaupungin keskusta uuteen kulttuurihistorialliseen näyttelytilaan. Menetelmä oli sikäli poikkeuksellinen, että kaupunginmuseolle luvattiin käyttöön lakkautuvien museokiinteistöjen vuokrasäästöt. Samassa yhteydessä pyrittiin myös selvittämään voisivatko kotiseutuyhdistykset ottaa takaisin vastuulleen entisen aikanaan kunnallistetun kotiseutumuseonsa tai muun kohteen.

Museotoimi teetti konsultilla museoverkkoselvityksen. Sen kohteena olivat Kouvolan kaupungin omistuksessa olevat 11 kulttuurihistoriallista museota: Elimäen kotiseutumuseo, Koulumuseo (Elimäki), Sippolan kotiseutumuseo, Suomen puotimuseo (Valkeala), Apteekkimuseo (Keskusta), Rautatieläiskotimuseo (Keskusta), Puolakan talomuseo (Mäkikylä), Valkealan kotiseutumuseo, Työväenasuntomuseo (Kuusankoski), Palomuseo (Kuusankoski) ja Kettumäen kotiseututalo (Kuusankoski). Lisäksi selvitys tutki kuutta muuta alueella sijaitsevaa museota mahdollisina kaupungin museopalveluihin liittyjinä.

Selvityksessä todettiin, että: ”Kuntaorganisaation muutosten myötä ei-ammattillisia museoita on ajautunut ammattillisten museoiden (kuten Kouvolan kaupunginmuseon) alaisuuteen, jolloin niiden museaalista arvoa, kokoelmia sekä muuta toimintaa joudutaan arvioimaan ammattillisilta museoilta edellytettävien kriteerien pohjalta.” Kriteereissä ei ymmärretty kahta asiaa. Ensiksi sitä, että harrastajien museotoiminnan päämäärät eroavat olennaisesti museoammattilaisten museotyöstä. Toiseksi sitä, että vain museota ylläpitävä yhteisö voi arvottaa kotiseutumuseonsa, ei kukaan muu, ei edes museologi.

Museoverkkoprosessista ei pyydetty lausuntoa alueen maakuntamuseolta, jolla on lakisääteinen tehtävänään muun muassa ”edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä ... toiminta-alueellaan”. Maakuntamuseo antoi kuitenkin lausunnon, jossa muun muassa todettiin:

Museoita määriteltäessä selvityksessä puhutaan niiden museaalisesta arvosta – aitoudesta, alkuperäisyydestä, näyttelyiden laadukkuudesta, yleisötoiminnasta ja saavutettavuudesta. Nämä kriteerit ovat vain yksi näkökulma asiaan ja ammattillisilta museoilta odotetaan esim. näyttelyjen laadun suhteen toisenlaista tasoa kuin paikallismuseoilta. Aitous ja alkuperäisyys museon kriteerinä ovat myös ihmetystä herättävä – 95 prosenttia Suomen museoista sijaitsee vanhoissa, alun perin muihin tarkoituksiin suunnitelluissa rakennuksissa. Lisäksi Suomessa ei ole olemassa yhtenäistä museokäsitystä, joten on vaikea perustella objektiivisesti, mitkä museot ovat tärkeämpiä kuin toiset.

Kun Kouvolan prosessi tuli yleiseen tietoon, siitä syntyi varsin vilkas keskustelu. Asian yksinkertaistaen kotiseutuväki kyseenalaisti prosessin eräät piirteet, erityisesti kotiseutumuseoiden lakkauttamiset, ja museoammattilaisista useat, vaan eivät kaikki, pitivät museoammattillista museota vahvistavaa kehittämisprojektia erinomaisena kun samalla vielä päästin eroon laaduttomista paikallismuseoista näyttelyineen ja huonoine säilytystiloineen, ”varastoineen”.

Museoammattillisesti hoidettujen museoiden kriteereitä käyttäen selvitys päättyi kolmeen ehdotukseen, joiden lopputulos oli se, kuinka paljon ”toimintaan vapautui” varoja: enimmillään 180 870 ja vähimmillään 105 670 euroa. Prosessin tuloksena syntyi Kouvolan Poikilo-museot, jotka käsittävät Kouvolan taidemuseon ja Kouvolan kaupunginmuseon. Viimeksi mainittu muodostuu Suomen Puotimuseosta ja Elimäen kotiseutumuseosta.

Museoverkkopäätöksen ensimmäisen vaiheen päätyttyä Kouvolan kaupungin omistuksessa on vuonna 2014 kaupunginmuseo, joka muodostuu Elimäen kotiseutumuseosta ja Suomen Puotimuseosta (Valkeala). Sippolan kotiseutumuseo, jonka rakennus oli vuokralla seurakunnalta, on lakkautettu. Muiden kohteiden eli Koulumuseon (Elimäki), Apteekkimuseon (Keskusta), Puolakan talomuseon (Mäkikylä), Valkealan kotiseutumuseon ja Työväenasuntomuseon (Kuusankoski) rakennukset ovat edelleen kaupungin omistuksessa, mutta ne eivät toimi museoina. Rautatieläiskotimuseorakennus on vuokrattu Kouvolan museokorttelin yrittäjäyhdistykselle ja se toimii Nygrenin talo nimisenä, muttei museona. Väestönsuojassa oleva Palomuseo on poistumassa tulevan liikuntatilan tieltä. Kettumäen kotiseututalon, joka valmistui vuonna 1898 arkkitehti Lars Sonck suunnittelemana kouluksi, toimintaa jatkaa entiseen malliin Kuusankoski-Seura. Lisäksi kaupunginmuseo perusti kokoelmakeskuksen, jonne osa lakkautettujen kohteiden museokokoelmista siirrettiin.

Museoverkkopäätöksen toinen vaihe päättyi vuonna 2015. Saman vuoden kesällä Puotimuseo ja Elimäen kotiseutumuseo ovat viimeisen kerran avoinna kaupungin ylläpitäminä, mutta toiminnan jatkajia etsitään.

Syksyllä Kouvola-taloon remontoidussa kaupunginmuseon uudessa vaihtuvien näyttelyjen noin 700 m² tilassa avataan ensimmäiset näyttelyt.

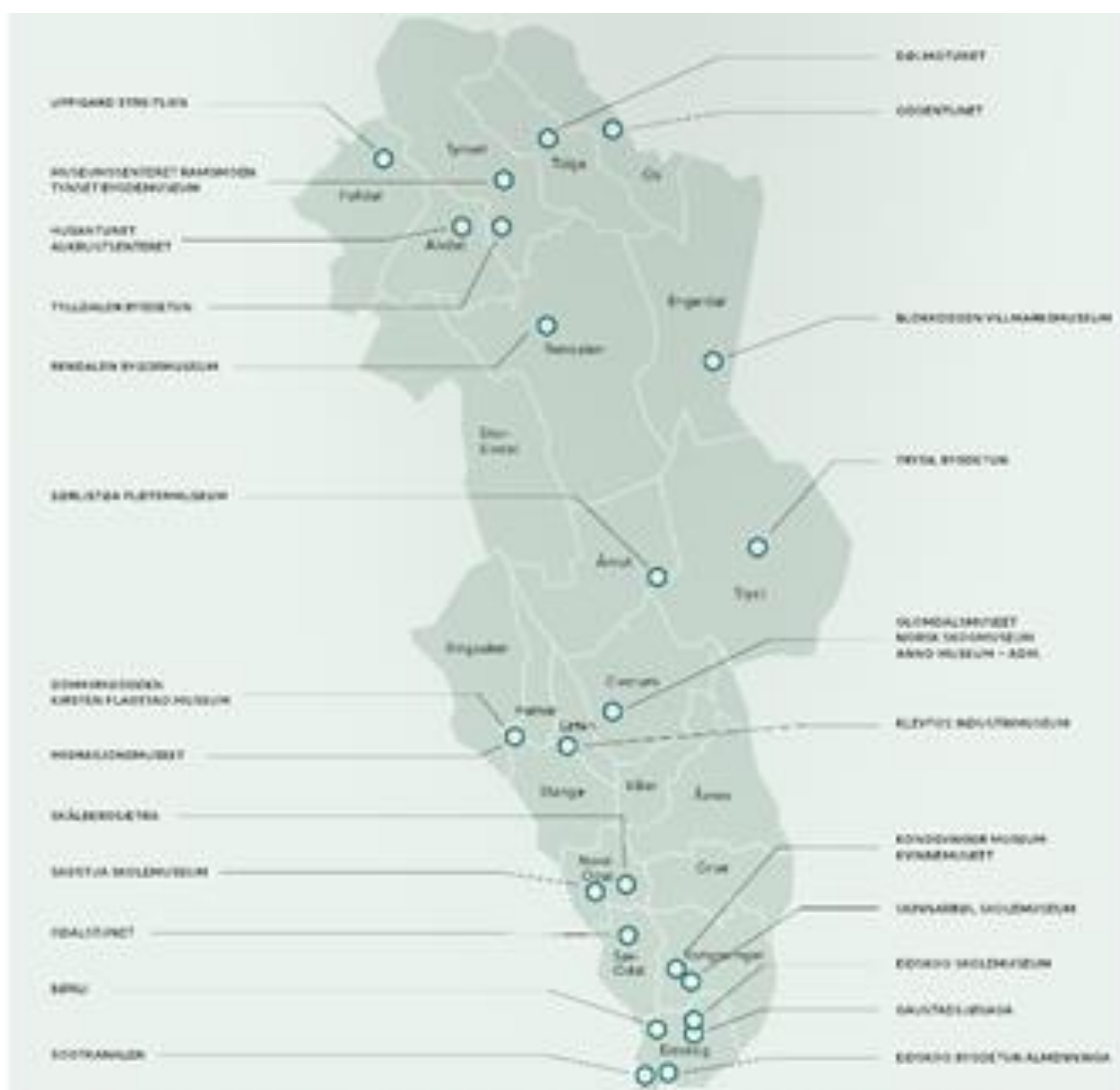
Uusien näyttelyiden valmistuttua jää nähtäväksi täyttääkö kaupungin keskustaan sijoittuva näyttelykokonaisuus entisten kuntien paikallisuuksien tarpeet. Uuden kaupungin asukkaita se varmasti auttaa rakentamaan uutta identiteettiään. Toinen seikka on se, millaisiin muotoihin paikallinen kotiseututyö etsiytyy, vai hiipuuko se pois.

Seuraavat kolme kuntaliitosta ovat esimerkkejä omanleimaisista ja kotiseutumuseoiden suhteen pehmeämmistä liitoksen toteuttamisista.

KAKSI DIAA LUENNOILTANI:

Museokehityksen trendejä

- Kunnissa kehitys kohti suurempia lautakuntia (ja kohti ulkoistuksia)
- Kehitys kohti suurempia (kunnallisia) museotoimia ja museokeskuksia (esim. Emma, Espoo) ja ”museokonserneja” (esim. ilmailumuseoiden hanke)
- Sote-uudistus johtanee aluehallintoon (Norjan esimerkki: 2009 Hedmarkin/Anno-museossa yhdistyi 26 museota)
- Museoiden säätöittäminen?

Hedmarkin fylkemuseo 2009, Anno-museo 2014

<http://annomuseum.no/>